

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291341>

КАВУННИК О. А.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.
Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії (Ніжин, Україна).

Kavunnyk, Olena. Nizhyn Mykola Gogol State University.
Candidate of Art Criticism (PhD), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Culture and Art (Nizhyn, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3883-7909>

© Кавунник О. А., 2023.

ПРАЦІ НАУКОВЦІВ ЧЕРНІГОВО-СІВЕРЩИНИ В КОНТЕКСТІ МУЗИКОЗНАВЧОЇ РЕГІОНОЛОГІЇ

THE RESEARCHES BY SCIENTIFIC ABOUT CHERNIHIV-SIVER REGION IN THE CONTEXT OF MUSICOLOGICAL REGIONALISM

Дослідження культури, мистецтва й освіти Чернігово-Сіверщини минулого та сьогодення становлять важливу складову музикознавчої регіонології України. Бібліографічний каталог, який створили науковці регіону на межі ХХ–ХХІ століть, містить багату інформацію про музичні, театральні, хореографічні традиції та інновації в культурі Чернігово-Сіверщини, сприяючи збагаченню мистецької скарбниці України.

Об'єкт дослідження — праці науковців краю з питань культури, мистецтва, освіти. Мета — розкрити націєтворчий контент кожної з цих сфер як важливий чинник формування української духовної спадщини. Такі праці дають змогу заповнити в історії України прогалини, штучно створені радянською владою, розкрити об'єктивні принципи історичного розвитку української музичної культури, зокрема протягом 1920–1990-х років. Дослідження науковців і викладачів

закладів вищої освіти Чернігова, Ніжина, шкіл музично-естетичного виховання, Будинків культури великих і малих міст, селищ краю присвячені спростуванню хибних позицій меншовартості представників української музичної культури; замовчуванню їхніх досягнень, зростанню самосвідомості українців згідно з гаслом «пізнай самого себе», що відповідає християнській моралі «пізнай свою гідність»; збереженню й розвитку національних цінностей природовідповідності, культуровідповідності, наступності мистецьких традицій краю.

Історико-хронологічний аналіз досліджень мистецтвознавців, культурологів, філологів, краєзнавців періоду 1991–2020-х років дає змогу окреслити проблематику їхніх праць, розкрити в контексті духовного й національного самосвідомлення, акцентувати єдність громад, розвиток і зміцнення соціокультурних традицій країни.

Доказову науково-теоретичну аргументацію досліджень становить колективна монографія «Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті», присвячена культурно-мистецьким здобуткам цього регіону [2021, с. 224–235].

Переконана, що цьому якнайкраще сприяють складові музичної регіоналогії, як-от:

- творчість особистості;
- наукове осмислення й опрацювання джерел;
- спілкування і співпраця працівників закладів культури й освіти з представниками влади міста, району.

Публікація таких праць, їх розповсюдження, укладання відповідних каталогів — це важливі заходи, які сприяють заповненню прогалін в історії культури й мистецтва кожного регіону України межі ХХ–ХХІ століть. Показова в цьому контексті думка Митрополита Греко-католицької церкви Святослава: «Господь Бог заклав українцям життєдайні сили розвитку» [Радіопередача, 2022].

Завдяки публікаціям праць мистецтвознавців, педагогів-музикантів Чернігівщини до творчого реєстру видатних персоналій залучено чимало діячів мистецтва, серед них: співачка, заслужена артистка України Марія Федорівна

Бровченко (1919–2009), 100-річчя якої 2019 року відзначали на її малій Батьківщині земляки, колеги Ніжинського державного університету (НДУ) імені Миколи Гоголя. Серед поціновувачів її таланту — студентки її класу, зокрема народна артистка України Алла Кудлай, заслужені діячі мистецтв Людмила Шумська, Людмила Костенко, заслужена працівниця культури України Валентина Малиневська. У 2014 році науковці утвердили дефініцію «ніжинська вокальна школа» [див.: Кавунник, 2021, с. 184–190], яку запропоувала М. Ф. Бровченко.

Зазначимо ще праці про творчу діяльність уродженця Ніжина, всесвітньо відомого трубача Тимофія Олександровича Докшицера (1921–2005), до 100-річчя якого 2021 року відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція в НДУ ім. Миколи Гоголя. У роботі конференції взяли участь науковці й виконавці на духових інструментах Львова, Харкова, Сум, Києва, Чернігова, Рівного.

Серед нових досліджень творчості музикантів краю є робота працівників відділу мистецтв Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка щодо створення каталогу праць про диригентів-хормейстерів Чернігівщини за ініціативи диригента-хормейстера Олега Павловича Васюти, доктора мистецтвознавства, професора, заслуженого діяча мистецтв України. У цьому каталозі лише перелік прізвищ диригентів, зокрема Ніжина, становить кілька рядків сторінки. І в цьому цінність спільної наукової діяльності — у збереженні для нащадків імен і досягнень попередників, тих, хто розвиває хорові, вокальні, театральні традиції Миколи Лисенка, Марії Заньковецької, Федора Проценка, Марії Бровченко, Віктора Іконника, Анатолія Лашенка.

Наукові праці Олега Павловича Васюти мають особливе значення у створенні цього бібліографічного каталогу. Творчий шлях митця, родом із Харківщини, упродовж півстоліття пов'язаний із культурою Чернігівщини. На посадах директора Музичного училища (нині фаховий коледж) імені Л. М. Ревуцького, професора кафедри мистецьких дисциплін

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, багаторічного начальника управління культури міської ради Чернігова, директора Чернігівської обласної філармонії (з 1998 року — Чернігівський філармонійний Центр фестивалів і концертних програм) О. Васюта утверджує наступність культурно-мистецьких традицій краю, задокументованих у численних публікаціях науковця: кандидатській і докторській дисертаціях, монографіях, наукових статтях, матеріалах газетно-журнальної періодики [Васюта, 2021, с. 563].

Поліфункціональна діяльність і творчість О. Васюти, ініціатора й ведучого цікавих музичних проєктів, модератора наукових конференцій сприяла створенню цікавого культурно-мистецького літопису про Чернігово-Сіверщину [Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини, 2021, с. 224–225].

Чимало статей про музично-театральне життя, культуру Чернігово-Сіверщини містить науковий доробок Григорія Васильовича Самойленка, доктора філологічних наук, професора НДУ ім. Миколи Гоголя, заслуженого діяча науки і техніки України [див.: Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини, 2021, с. 234–235].

Праці науковців стали творчим стимулом для авторів книг про мистецькі заклади і митців Ніжина: Тетяна Іванівна Майко написала про історію і сьогодення дитячої музичної школи [Незабутні сторінки історії, 2012, с. 236]; Анатолій Григорович Шкуліпа упорядкував матеріали колег про здобутки викладачів і діяльність художніх колективів Ніжинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Марії Заньковецької [Крізь далеч гомінку, 2008, с. 256], у якому працювала Ганна Абрамівна Кашковська, талановитий педагог, актриса театру, родичка Єліни Бистрицької, відомої в Україні актриси театру і кіно [У вимірі душі, 2014, с. 92].

Отже, праці науковців Чернігово-Сіверщини про культурно-мистецьке життя громад краю, його митців як носіїв концертно-виконавських традицій і творців численних мистецьких інновацій виконують важливу функцію в популяризації знань про рідний край. Історико-хронологічний аналіз

здобутків науковців сприяє зростанню й потреби педагогів досліджувати розвиток мистецької освіти рідного міста в контексті регіональної культури України. Попри труднощі соціополітичного буття в регіонах України протягом 2014–2020-х років, воєнного стану сьогодні, праці мистецтвознавців, філологів, краєзнавців, педагогів, працівників закладів освіти I–IV рівнів акредитації краю стають потужним стимулом для подальших досліджень музично-виконавських традицій, життєдайні сили розвитку яких стверджують життям і творчістю українці.

Список використаної літератури

1. Васюта О. П. Музичне життя на Чернігівщині у XVIII–XIX ст. Чернігів : Деснянська правда, 1997. 212 с.

2. Васюта О. П. Музичне мистецтво Чернігівщини як культуротворчий феномен України XX — початку XXI ст. : дис. ... доктора мистецтвознавства : 26.00.01 Теорія та історія культури (мистецтвознавство) / Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2021. 563 с.

3. Кавунник О. А. З когорти незабутніх: Іван Синиця // Музика. 2021. № 1–2. С. 48–49.

4. Кавунник О. А. Мистецький контент Ніжина в музичній регіоналогії України // Література та культура Полісся. Вип. 105. Серія «Історичні науки». № 15 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 119–126.

5. Кавунник О. А. Музичне середовище Ніжина в контексті національних культуротворчих процесів XIX — початку XXI століть. Київ : НАН України, 2016. 328 с.

6. Кавунник О. А. Ніжинська виконавська хореографічна школа: віхи розвитку, представники // Хореографічні мистецькі, педагогічні та наукові школи України та світу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / упоряд. А. М. Підлинська, ред. Ю. В. Тарач (Київ, 21 квітня 2018 р.). Київ : КНУКіМ, 2018. С. 61–67.

7. Кавунник О. А. Ніжинська вокальна школа: віхи розвитку, представники // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2014. Вип. XXXII. С. 184–190.

8. Кризь далеч гомінку : нарис-довідник / упоряд. А. Г. Шкуліпа. Ніжин : Аспект Поліграф, 2008. 256 с.

9. Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті : колективна монографія / ред.-упоряд. В. В. Кузик, О. А. Кавунник. Ніжин : Лисенко М. М., 2021. 256 с.

10. Незабутні сторінки історії Ніжинської дитячої музичної школи (до 70-річчя її існування) : нарис-довідник / упоряд. Т. І. Майко, ред. С. О. Голуб. Ніжин : Лук'яненко В. В. ; Орхідея, 2012. 236 с.

11. У вимірі душі Ганни Кашковської / упоряд. Швець В. К. Ніжин : ВІО-Полиграфисты, 2014. 92 с.

12. Хоменко А. Б. Слово про вчителя / уклад. А. Б. Хоменко. Ніжин : Лук'яненко В. В. ; Орхідея, 2017. 206 с.